

Vlaanderen
is milieu

Impact van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur op de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen

december 2018

DOCUMENTBESCHRIJVING

Titel

Impact van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur op de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen

Samenstellers

Afdeling Economisch Toezicht, VMM

Inhoud

Sinds 2016 kent Vlaanderen een nieuwe, uniforme tariefstructuur voor de aanrekening van het drinkwaterverbruik. De gevolgen ervan voor de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen wordt in deze analyse nagegaan, als onderdeel van de ruimere evaluatie van de invoering van de nieuwe tariefstructuur.

Wijze van refereren

Vlaamse Milieumaatschappij (2018), Impact van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur op de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen

Verantwoordelijke uitgever

Bernard De Potter, Vlaamse Milieumaatschappij

Vragen in verband met dit rapport

Vlaamse Milieumaatschappij

Dokter De Moorstraat 24-26

9300 Aalst

Tel: 053 72 62 10

info@vmm.be

Depotnummer

D/2018/6871/043

SAMENVATTING

Sinds 2016 kent Vlaanderen een nieuwe, uniforme tariefstructuur voor de aanrekening van het geleverde drinkwater en de sanering ervan. De VMM onderzoekt in voorliggende analyse welke gevolgen dit heeft voor de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen. Dit onderzoek kadert in de ruimere evaluatie van de invoering van de nieuwe tariefstructuur.

Deze analyse beantwoordt volgende onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de effecten van de nieuwe tariefstructuur en flankerende sociale maatregelen op de inkomenszekerheid voor de watermaatschappijen?
2. Hoe robuust is de inkomenszekerheid? Hoe voorspelbaar zijn de tariefbepalende parameters van de tariefstructuur?

Drinkwater

De nieuwe tariefstructuur schakelt de wijze van aanrekening van de drinkwatercomponent gelijk over Vlaanderen, voert een gelijk vastrecht in en breidt de sociale correctie uit. Hierdoor heeft elke watermaatschappij minder vrijheid in de verdeling van de kosten voor drinkwatervoorziening over haar abonnees. De nieuwe tariefregulering voor de drinkwatercomponent, die ook in 2016 werd ingevoerd, verhoogt in principe de inkomenszekerheid door het planmatig vastleggen van de tarieven op langere termijn rekening houdend met verwachte evoluties van de tariefstructuurparameters. Dit voor zover de watermaatschappij de evolutie van de bepalende parameters goed inschat bij het vastleggen van een tariefplan. Een goede inschatting garandeert immers de dekking van de in het plan verantwoorde kosten gedurende de tarifaire periode en voorziet rechtszekerheid voor de watermaatschappij zelf en voorspelbaarheid voor de abonnees. De kwaliteit van de voorspellingen van de parameters vormt een onderdeel van de tariefplanopvolging door de regulator.

Er zijn momenteel nog te weinig gegevens voorhanden om de voorspelde evoluties te kunnen toetsen. Algemeen kan op basis van de totale inkomsten wel al gesteld worden dat de inkomenszekerheid voor de watermaatschappij niet in het gedrang gekomen is door de invoering van de nieuwe tariefstructuur.

Sanering

Voor wat de saneringscomponenten betreft zorgt de invoering van de nieuwe tariefstructuur, en meer bepaald het vastrecht, er net voor dat de opbrengsten minder gevoelig zijn aan de wijzigingen in het waterverbruik. De opbrengstendrijvers sluiten beter aan bij de kostendrijvers, zowel op bovengemeentelijk als op gemeentelijk vlak¹. De werkingstoelagen en rioleringssubsidies van het Vlaams gewest, het feit dat

¹ Onderzoek naar de impact van de wijzigingen in de tariefstructuur van de waterfactuur op de kostentoerekening van de publieke inzameling en zuivering van afval- en regenwater (studie uitgevoerd door Vito in 2018 in opdracht van de VMM)

² Prijselasticiteit van de vraag naar leidingwater in Vlaanderen (Studie uitgevoerd door SEOR in 2017-2018)

INHOUD

1	Inleiding	7
2	Een nieuwe, Uniforme tariefstructuur	9
2.1	Drinkwatercomponent	9
2.2	Saneringscomponenten	16
3	Inkomenszekerheid	17
3.1	Drinkwatercomponent	17
3.2	Bovengemeentelijke sanering	20
3.3	Gemeentelijke sanering	23
4	Conclusie	26

LIJST VAN TABELLEN EN FIGUREN

Tabel 1 Tarieven en tariefstructuren voor huishoudelijke abonnees op 01/01/2015	10
Tabel 2 Tarieven en tariefstructuren voor niet-huishoudelijke abonnees op 01/01/2015	11
Tabel 3 Tarieven en tariefstructuur voor huishoudelijke abonnees op 01/01/2016	13
Tabel 4 Tarieven en tariefstructuren voor niet-huishoudelijke abonnees op 01/01/2016	14
Tabel 5 Verschil omzet 2016 t.o.v. 2015	18
Tabel 6 Vergelijking van de geraamde opbrengsten met de werkelijke opbrengsten.....	22
Tabel 7 Evolutie tariefbepalende parameters (werkelijke aantallen)	22
Figuur 1 Financiële stromen bovengemeentelijke sanering	21
Figuur 2 Evolutie toegepaste gemeentelijke tarieven t.o.v. het bovengemeentelijk tarief.....	23
Figuur 3 Financiële stromen gemeentelijke sanering.....	24
Figuur 4 Kostendeckingsgraad in ruime zin tussen 2012 en 2016	25

[illegible]

1 INLEIDING

Het doel van deze analyse is de eventuele wijziging van de inkomenszekerheid ten gevolge van de invoering van de uniforme tariefstructuur te analyseren ter ondersteuning van de evaluatie die daarrond verwacht wordt begin 2019. In die zin is deze analyse slechts een onderdeel van deze ruimere evaluatie. Binnen dit kader werden volgende onderzoeksvragen opgeworpen:

1. Wat zijn de effecten van de nieuwe tariefstructuur en flankerende sociale maatregelen op de inkomenszekerheid voor de watermaatschappijen?
2. Hoe robuust is de inkomenszekerheid? Hoe voorspelbaar zijn de tariefbepalende parameters van de tariefstructuur ?

Drinkwatervoorziening

De exploitant van een openbaar waterdistributienetwerk, de watermaatschappij, levert water binnen een strikt regelgevend kader. De publieke verstrekking van dit levensnoodzakelijk goed vraagt immers om voldoende garanties voor een duurzame drinkwatervoorziening. Zo is ook de wijze waarop de watermaatschappij de kosten gerelateerd aan de drinkwatervoorziening kan doorrekenen aan haar abonnees sinds 2016 strikter gereguleerd door een verplicht toe te passen tariefstructuur en werd in datzelfde jaar een nieuwe tariefreguleringsmethode voor de drinkwatertarieven vastgelegd. De verplichte tariefstructuur laat de watermaatschappij enkel toe om op basis van een specifieke, gereguleerde set aan parameters de kosten voor drinkwatervoorziening door te rekenen aan de abonnees.

Een duurzame en deugdelijke drinkwatervoorziening veronderstelt dat tegenover de hiervoor noodzakelijke kosten een afdoende zekerheid aan inkomsten staat. Indien dat niet het geval is zullen ongewenste effecten optreden. De eigenlijke effecten zijn nagenoeg niet te voorspellen vanwege de grote range aan opties, maar omvatten bijvoorbeeld een verlies aan kwaliteit, verhoging van het aantal calamiteiten, kruisfinanciering,... .

De inkomsten voor drinkwater komen in hoofdzaak uit de aanrekening van vastrecht en verbruiken via de drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur. Terwijl slechts 51% van de kosten afhankelijk zijn van de hoeveelheid te leveren drinkwater³, is meer dan 80 % van de inkomsten afkomstig uit het gefactureerde verbruik⁴. Het is dus onmiddellijk duidelijk dat de relatie met het (wisselende) verbruik van de abonnees een mate van onzekerheid inbouwt in de terugwinning van de kosten. Hoewel individuele verbruiken

³ Voor de analyse van de kostentoerekening zie: VITO (2017), *Kostentoerekening van de publieke productie en levering van leidingwater* en VITO (2018) *Onderzoek naar de impact van wijzigingen in de tariefstructuur van de waterfactuur op de kostentoerekening van de publieke drinkwatervoorziening en inzameling en zuivering van water: een geïntegreerde analyse*

⁴ Inkomsten 2017, Bron: Applicatie TariefRegulering (ATR), VMM

Onderstaande analyse van de inkomenszekerheid beperkt zich tot de wijziging in de inkomenszekerheid door de wijziging van de tariefstructuur voor de drinkwatercomponent in 2016. In diezelfde periode wijzigde ook de regulering van de watermaatschappijen. De analyse zal waar relevant de gewijzigde regulering betrekken, maar de centrale argumentatie zal enkel de tariefstructuur beogen.

Om aan hun saneringsverplichting te voldoen hebben de watermaatschappijen op bovengemeentelijk vlak een contract afgesloten met de nv Aquafin die instaat voor de zuivering van het afvalwater. De gemeentelijke saneringsplicht kvoeren ze ofwel zelf uit ofwel is er een saneringscontract met een andere partij. Dit kan een gemeente, gemeentebedrijf, intergemeentelijk samenwerkingsverband of een andere watermaatschappij zijn.

De watermaatschappijen rekenen een bijdrage als tegemoetkoming in de kostprijs van de opgelegde saneringsverplichting aan hun abonnees en kunnen voor het afvalwater afkomstig van eigen water (grondwater, regenwater) een vergoeding aanrekenen. Op bovengemeentelijk niveau geldt een uniform tarief; op gemeentelijk vlak is het maximale tarief begrensd. Sinds 2016 geldt een nieuwe tariefstructuur voor de kleinverbruikers (< 500m³ per jaar). Deze is identiek aan de tariefstructuur van toepassing op de drinkwatercomponent.

Tabel 1 Tarieven en tariefstructuren voor huishoudelijke abonnees op 01/01/2015

Tarieven en tariefstructuren voor gezinnen toegepast door de watermaatschappijen op 01/01/2015									
Vaste vergoeding		Variabele vergoeding (verbruik)							
	€ / jaar	Schijf 1 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 2 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 3 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 4 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 5 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 6 Volume (m³) Bovengrens € / m³	Schijf 7 Volume (m³) Bovengrens € / m³	
AGSO Knokke-Heist	per wooneenheid € 22,00	15 m³ pp € 0,00	1.000 m³ € 2,20	oneindig € 1,73					
Brabant Water	per wooneenheid € 70,44	15 m³ pp € 0,00	300 m³ € 0,88	oneindig € 0,88					
De Watergroep Limburg	per wooneenheid € 53,19	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 1,58						
De Watergroep Oost-Vlaanderen	per wooneenheid € 53,19	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 2,12						
De Watergroep Vlaams-Brabant	per wooneenheid € 53,19	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 2,04						
De Watergroep West-Vlaanderen	per wooneenheid € 53,19	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 2,15						
Farys	per wooneenheid € 54,37	15 m³ pp € 0,00	35 m³ pp € 2,34	forfait 15 m³ * € 2,34	500 m³ € 3,00	50.000 m³ € 1,42	100.000 m³ € 1,36	oneindig € 1,23	
IWVA	per wooneenheid € 49,45	15 m³ pp € 0,00	1.200 m³ € 1,88	60.000 m³ € 1,63	oneindig € 1,07				
IWVB	per wooneenheid € 47,18	15 m³ pp € 0,00	1.000 m³ € 2,57	oneindig € 1,77					
pidpa	per wooneenheid € 61,57	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 1,28						
VIVAQUA - Kraainem	per wooneenheid € 38,37	15 m³ pp € 0,00	30 m³ pp € 2,55	60 m³ pp € 3,21	oneindig € 3,59				
VIVAQUA - Linkebeek	per wooneenheid € 38,37	15 m³ pp € 0,00	30 m³ pp € 2,55	60 m³ pp € 3,21	oneindig € 3,59				
VIVAQUA - Steenokkerzeel	per wooneenheid € 41,00	15 m³ pp € 0,00	30 m³ pp € 2,55	60 m³ pp € 3,21	oneindig € 3,59				
VIVAQUA - Wezembeek-Oppeem	per wooneenheid € 38,37	15 m³ pp € 0,00	30 m³ pp € 2,55	60 m³ pp € 3,21	oneindig € 3,59				
Water-link	per wooneenheid € 67,84	15 m³ pp € 0,00	oneindig € 1,44						

pp = per persoon, gedomicilieerd op 01/01 * forfait 15m³ per abonnee met gedomicilieerden

Voor de tariefschijven die worden toegepast 'per persoon gedomicilieerd' , wordt het volume (bovengrens) verhoogd pro rata het aantal gedomicilieerden.
 1 * 15m³ gratis voor een gezin met 1 gedomicilieerde, 2 * 15m³ gratis voor een gezin met 2 gedomicilieerden, 3 * 15m³ gratis ...

2.1.1.2 Niet-huishoudelijke abonnee

Uniformiteit in de tariefstructuur ontbrak volledig voor niet-huishoudelijke abonnees (zie Tabel 2). Een aantal watermaatschappijen hanteerden een vlakke tariefstructuur, terwijl anderen 1 of meerdere tariefschijven voorzagen met aan het eigen werkingsgebied aangepaste schijfgrenzen. De tariefschijven voor niet-huishoudelijke abonnees waren, in tegenstelling tot deze voor huishoudens, steeds degressief. Iedere watermaatschappij rekende de niet-huishoudelijke abonnees een verschillende vaste vergoeding aan voor standaardansluitingen, maar deze kon ook verschillen ten opzichte van de vaste vergoeding voor een huishoudelijke abonnee.

Tabel 2 Tarieven en tariefstructuren voor niet-huishoudelijke abonnees op 01/01/2015

Tarieven en tariefstructuren voor bedrijven toegepast door de watermaatschappijen op 01/01/2015					
Vaste vergoeding		Variabele vergoeding (verbruik)			
	diam < 30 mm	Schijf 1 Volume (m³) Bovengrens	Schijf 2 Volume (m³) Bovengrens	Schijf 3 Volume (m³) Bovengrens	Schijf 4 Volume (m³) Bovengrens
	€ / jaar	€ / m³	€ / m³	€ / m³	€ / m132
AGSO Knokke-Heist	per abonnee € 22,00	1.000 € 2,20	oneindig € 1,77		
*Brabant Water	per abonnee € 70,44	300 € 0,88	oneindig € 0,88		
De Watergroep Limburg	per abonnee € 250,95	6.000 € 1,38	60.000 € 1,15	oneindig € 1,13	
De Watergroep Oost-Vlaanderen	per abonnee € 250,95	6.000 € 1,77	60.000 € 1,51	oneindig € 1,39	
De Watergroep Vlaams-Brabant	per abonnee € 250,95	6.000 € 1,78	60.000 € 1,49	oneindig € 1,41	
De Watergroep West-Vlaanderen	per abonnee € 250,95	6.000 € 1,80	60.000 € 1,54	oneindig € 1,42	
IWM	per abonnee € 53,60	5.000 € 1,80	oneindig € 1,60		
IWA	per abonnee € 46,79	1.200 € 1,86	60.000 € 1,61	oneindig € 1,07	
** MWB	per abonnee € 52,84	1.000 € 2,88	oneindig € 1,98		
FARYS	per abonnee € 54,37	500 € 3,00	50.000 € 1,42	100.000 € 1,36	oneindig € 1,23
Pidpa	per abonnee € 62,91	oneindig € 1,00			
VIVAQUA - Kraainem	per abonnee € 38,37	oneindig € 3,21			
VIVAQUA - Linkebeek	per abonnee € 38,37	oneindig € 3,21			
VIVAQUA - Steenokkerzeel	per abonnee € 41,00	oneindig € 3,21			
VIVAQUA - Wezembeek-Oppem	per abonnee € 38,37	oneindig € 3,21			
Water-link	per abonnee € 62,50	oneindig € 1,44			
* Alleen Baarle Hertog					
** Tarieven van toepassing vanaf 01/07/2015					
Vóór 01/07/2015					
MWB	per abonnee € 45,93	1.000 € 2,49	oneindig € 1,72		

2.1.1.3 Sociale correctie

De sociale correctie bestond in 2015 uit een vrijstelling van de vaste vergoeding voor een abonnee met een gezinslid dat rechthebbend was of een compensatie voor dit bedrag aan de rechthebbende gezinnen die geen abonnee waren. Deze sociale correctie was vanaf 2015 een verplicht toe te passen openbare dienstverplichting voor elke watermaatschappij.

[illegible]

2.1.1.4 Capaciteitsvergoedingen

Wanneer extra afnamecapaciteit nodig is, bijvoorbeeld voor bedrijven of brandblusinstallaties, installeert de watermaatschappij op vraag van de abonnee een watermeter met een grotere diameter. De meeste watermaatschappijen rekenden hiervoor jaarlijks een extra vergoeding aan. Hoewel de watermaatschappijen in 2015 verschillende benamingen hanteerden voor deze vergoeding, was het voorwerp waarop deze capaciteitsvergoeding werd aangerekend gelijkaardig. De capaciteitsvergoedingen werden ieder jaar door de watermaatschappijen vastgelegd na goedkeuring door hun bestuur en kenbaar gemaakt aan de abonnees.

2.1.1.5 Eenmalige tarieven

Naast de aanrekening van kosten voor drinkwatervoorziening via de jaarlijkse verbruiks- of afrekeningsfactuur waren er een aantal kosten die de watermaatschappij aanrekende voor zogenaamde eenmalige diensten. Het gaat bijvoorbeeld om een nieuwe aansluiting, uitvoeren van een keuring of de herinneringskost bij een onbetaalde factuur. De eenmalige tarieven werden ieder jaar door de watermaatschappijen vastgelegd na goedkeuring door hun bestuur en kenbaar gemaakt aan de abonnees.

2.1.2 De uniforme tariefstructuur vanaf 2016

2.1.2.1 Huishoudelijke abonnee

Elke component van de integrale waterfactuur bestaat telkens uit een vastrecht (vast bedrag) en een variabele prijs (afhankelijk van de hoeveelheid verbruikt water).

Het vastrecht staat los van het eigenlijke waterverbruik en wordt aangerekend per wooneenheid. De prijs van het vastrecht is gelijk over Vlaanderen en werd vastgelegd op €50 per wooneenheid voor de drinkwatercomponent. Per gedomicilieerde krijgt de abonnee daarop een korting van €10 per jaar (tot maximaal 5 gedomicilieerden).

De variabele prijs is wel afhankelijk van het effectieve waterverbruik, uitgedrukt in aantal kubieke meter (m^3). Voor een huishoudelijke abonnee geldt een progressieve tariefstructuur met twee tariefschijven. Het basisverbruik ($30m^3$ per wooneenheid + $30m^3$ per bewoner) aan het basistarief en het hogere verbruik, (comfortverbruik) aan het dubbel zo hoge comforttarief.

De tarieven van de drinkwatercomponent verschillen tussen de watermaatschappijen (zie Tabel 3). De (maximum)tarieven van de drinkwatercomponent worden bepaald via een in de regelgeving vastgelegde tariefreguleringsmethode (zie p. 19).

Tarieven en tariefstructuren drinkwatercomponent vanaf 01/01/2016			
Gezinnen			
	Vast Recht	Variabele prijs (verbruik)	
	per wooneenheid zonder korting pp* €/ jaar	Basis Volume (m³) Bovengrens €/ m³	Comfort Volume (m³) Bovengrens €/ m³
AGSO Knokke-Heist	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,2315	oneindig € 2,4630
Brabant Water	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 0,9900	oneindig € 1,9800
De Watergroep	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,48	oneindig € 2,96
Farys	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,7283	oneindig € 3,4566
IWVA	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,5127	oneindig € 3,0255
IWVB	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,8350	oneindig € 3,6700
pidpa	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,1109	oneindig € 2,2218
VIVAQUA	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,6238	oneindig € 3,2476
Water-link	per wooneenheid € 50,00	30 m³ + 30 m³ pp € 1,3068	oneindig € 2,6136

pp = per persoon, gedomicilieerd op 01/11

Korting pp: Voor het vast recht per wooneenheid voor drinkwater wordt er een korting van €10 'per persoon gedomicilieerd' toegepast.

Volume pp: Voor de tariefschijven die worden toegepast 'per persoon gedomicilieerd' , wordt het volume (bovengrens) verhoogd pro rata het aantal gedomicilieerden.
 30m³ + 1 * 30m³ voor een gezin met 1 gedomicilieerde, 30m³ + 2 * 30m³ voor een gezin met 2 gedomicilieerden, ...

De drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur van een niet-huishoudelijke abonnee bestaat eveneens uit een vastrecht en een variabele prijs.

Niet-huishoudelijke abonnees betalen per verbruikte m³ een vlak tarief (elke m³ aan hetzelfde tarief).

Grootverbruikers, die meer dan 500m³ verbruiken, kunnen van de watermaatschappij afwijkende tarieven krijgen.

Tabel 4 geeft een overzicht van de verschillende tarieven die de watermaatschappijen aanrekenen. De vlakke tarieven kunnen enkel worden toegepast voor niet-huishoudelijk abonnees met bedrijfsactiviteiten. Enkel voor het verbruik tot 500 m³ is de tariefstructuur voor niet-huishoudelijke abonnees uniform. Daarboven wordt gewerkt met individuele contracten aan een afwijkend tarief of met een degressieve structuur eigen aan de watermaatschappij. De (maximum)tarieven van de drinkwatercomponent worden bepaald via een in de regelgeving vastgelegde tariefreguleringsmethode (zie p. 19).

Tabel 4 Tarieven en tariefstructuren voor niet-huishoudelijke abonnees op 01/01/2016

Tarieven en tariefstructuren drinkwatercomponent vanaf 01/01/2016					
Bedrijven					
Vast Recht	Variabele prijs (verbruik)				
per watermeter	Vlak	Indu 1	Indu 2	Indu 3	
zonder korting pp*	Volume (m ³) Bovengrens	Volume (m ³) Bovengrens	Volume (m ³) Bovengrens	Volume (m ³) Bovengrens	Volume (m ³) Bovengrens
€ / jaar	€ / m ³	€ / m ³	€ / m ³	€ / m ³	
per watermeter	1.000 m ³	oneindig			
€ 50,00	€ 1,6559	€ 1,2530			
per watermeter	500 m ³	oneindig			
€ 50,00	€ 0,9900	€ 0,9900			
per watermeter	500 m ³	6.000 m ³	oneindig		
€ 50,00	€ 1,73	€ 1,44	€ 1,21		
per watermeter	500 m ³	50.000 m ³	100.000 m ³	oneindig	
€ 50,00	€ 3,0458	€ 1,4417	€ 1,3808	€ 1,2488	
per watermeter	500 m ³	60.000 m ³	oneindig		
€ 50,00	€ 1,7500	€ 1,6300	€ 1,0700		
per watermeter	500 m ³	oneindig			
€ 50,00	€ 2,8800	€ 1,9800			
per watermeter	500 m ³	oneindig			
€ 50,00	€ 1,2453	€ 0,9917			
per watermeter	oneindig				
€ 50,00	€ 3,2100				
per watermeter	oneindig				
€ 50,00	€ 1,4530				
pp = per persoon, gedomicilieerd op 01/11					
Korting pp: Voor het vast recht per wooneenheid voor drinkwater wordt er een korting van €10 'per persoon gedomicilieerd' toegepast.					
Volume pp: Voor de tariefschijven die worden toegepast 'per persoon gedomicilieerd' , wordt het volume (bovengrens) verhoogd pro rata het aantal gedomicilieerden.					
30m ³ + 1 * 30m ³ voor een gezin met 1 gedomicilieerde, 30m ³ + 2 * 30m ³ voor een gezin met 2 gedomicilieerden, ...					

De sociale correctie bestaat vanaf 2016 uit een korting van 80% op de integrale factuur voor een abonnee met een gezinslid dat rechthebbend is of een forfaitaire compensatie voor dit bedrag aan de rechthebbende gezinnen die geen abonnee zijn. Deze sociale correctie is uniform (80% van de factuur) over Vlaanderen en een door elke watermaatschappij verplicht toe te passen openbare dienstverplichting.

Wanneer extra afnamecapaciteit nodig is, bijvoorbeeld voor bedrijven of brandblusinstallaties, installeert de watermaatschappij op vraag van de abonnee een grotere diameter. De abonnee kan voor het voorzien van deze extra capaciteit jaarlijks een extra vergoeding aangerekend krijgen. De tarieven van de capaciteitsvergoeding variëren per watermaatschappij. De tarieven zijn ook onderworpen aan de tariefreguleringsmethode (zie p. 19).

Naast de aanrekening van kosten voor drinkwatervoorziening via de tarieven voor de jaarlijkse verbruiks- of afrekeningswaterfactuur blijft de doorrekening van specifieke ‘eenmalige’ diensten mogelijk. Ook deze tarieven moeten vanaf 2016 goedgekeurd worden door de WaterRegulator alvorens ze kunnen worden toegepast.

Een van de meest in het oog springende wijzigingen met de uniforme tariefstructuur voor huishoudelijke abonnees is de afschaffing van de 15 m³ kosteloze levering van drinkwater per gedomicilieerde. Ook de verschillende tariefschijven en -grenzen worden afgeschaft. In de plaats komen voor de berekening van de variabele prijs twee tariefschijven met uniform over Vlaanderen bepaalde schijfgrenzen: een schijf voor het basisverbruik bepaald op 30 m³ per wooneenheid + 30 m³ per gedomicilieerde en een schijf voor het resterende comfortverbruik. De schijven zijn bovendien verplicht progressief, waar voorheen de hogere schijven bij sommige watermaatschappijen degressief waren opgesteld. Het comforttarief is verplicht gelijk aan het dubbele van het basistarief. Deze maximumtarieven voor de variabele prijs van het verbruik moeten leiden tot budgetneutrale inkomsten voor de watermaatschappij, zolang de tariefreguleringsmethode niet wordt toegepast. De facto was dit voor alle watermaatschappijen enkel het geval in 2016. Vanaf 2017 worden de maximumtarieven van de variabele prijs vastgelegd met de tariefreguleringsmethode.

Voor niet-huishoudelijke abonnees werd een uniforme structuur van toepassing voor de verbruiken tot 500 m³ aan een vlak tarief. Daarboven is nog steeds geen uniformiteit in tarieven, tariefschijven of

15

Niet-huishoudelijke abonnees betalen, net als huishoudelijke abonnees, een uniform vastrecht per wooneenheid van € 50 en korting van € 10 per gedomicilieerde ingevoerd. Indien geen wooneenheden aanwezig zijn wordt het vastrecht per watermeter aangerekend.

De sociale correctie bestaat vanaf 2016 enkel uit een korting van 80% op de integrale factuur of een forfaitaire compensatie voor dit bedrag aan de rechthebbende gezinnen die geen abonnee zijn. De vrijstelling voor het gezin van de betaling van de vaste vergoeding of een compensatie voor dit bedrag werd afgeschaft. De sociale correctie beslaat nu zowel het vast als het variabele gedeelte van de drinkwaterprijs.

De capaciteitsvergoedingen werden in wezen niet gewijzigd met de uniforme tariefstructuur. De mogelijkheid voor het aanrekenen ervan wordt nu wel expliciet in de regelgeving vermeld. Ook werden zij onderdeel van de tariefregulering, waardoor er een onderbouwing vereist is van dit tarief. Deze onderbouwing slaat zowel op de bepaling van de hoogte van de vergoeding als op het doel van de capaciteitsvergoeding.

Ook de eenmalige tarieven werden niet gewijzigd met de uniforme tariefstructuur. Ze werden eveneens onderdeel van de tariefregulering. Net als voor de capaciteitsvergoedingen moeten de eenmalige tarieven onderbouwd worden.

2.2.1 De tariefstructuren in 2015

Naast de aanrekening van kosten voor het opvangen, transporteren en zuiveren van het afvalwater via de jaarlijkse waterfactuur konden de rioolbeheerders kosten voor specifieke ‘eenmalige’ diensten aanrekenen. Deze werden rechtstreeks aangerekend, buiten de waterfactuur om. Dit kon gaan om een riool- of regenwateraansluiting, een afkoppelingsadvies, keuring van de riolering op privédomein,

Impact tariefstructuur op de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen

2.2.2 Wijzigingen aan de tariefstructuur voor de saneringscomponenten

Met de nieuwe tariefstructuur werd ook voor de saneringscomponent een uniforme structuur doorgevoerd. De principes zijn gelijkaardig aan deze van de drinkwatercomponent:

- Een vastrecht met korting per gedomiciëerde
- Een variabel tarief, opgesplitst in basistarief en comforttarief (basistarief x 2)
 - o Basisverbruik: 30m³ per wooneenheid aangevuld met 30m³ per gedomiciëerde
 - o Comfortverbruik: het verbruik boven het basisverbruik
- Een vlak tarief voor niet-huishoudelijke abonnees
- Een sociaal tarief voor kwetsbare groepen, 20% van het gewone tarief (= korting van 80%)

Deze hervorming ging uit van budgetneutraliteit, zodat de totale opbrengsten na de invoering van de nieuwe tariefstructuur gelijk moesten blijven.

De aanrekening van kosten voor de specifieke eenmalige diensten werd niet beïnvloed door de nieuwe tariefstructuur, waardoor ze geen impact hebben gehad op de inkomenszekerheid.

3 INKOMENSZEKERHEID

3.1 Drinkwatercomponent

3.1.1 Globaal niveau van inkomsten

Het globaal niveau van inkomsten is van belang voor de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen, omdat het grootste deel van de kosten van de watermaatschappij vaste kosten zijn. Een adequaat niveau is nodig zodat de werking van de watermaatschappij en dus de voorziening van drinkwater niet in het gedrang komt. Indien er verschuivingen zijn in de inkomsten uit verschillende onderdelen van de tariefstructuur, blijft de inkomenszekerheid gewaarborgd indien het globaal niveau niet wijzigt.

De mate waarin het globaal inkomstenniveau gewijzigd is tussen 2015 en 2016 werd reeds uitgebreid geanalyseerd in de vaststelling over de budgetneutraliteit van 2016⁵. We hernemen hier kort de relevante elementen. Gegeven de verplichting tot budgetneutrale omzet en de verwerking van de afwijking daarop door de watermaatschappijen, kan men bovendien stellen dat het globaal niveau van inkomsten met de invoering van de uniforme tariefstructuur noodzakelijkerwijze gelijk is gebleven. We stelden vast dat de budgettering vrij accuraat was (zie ook Tabel 5). Ondanks de vele wijzigingen aan de tariefstructuur, werden de noodzakelijke inkomsten dus toch geïnd. Wat de globale inkomsten betreft, blijkt de inkomenszekerheid 2016 ten aanzien van 2015 daarom zeker niet onder druk te staan.

⁵ VMM WaterRegulator (2018), *Vaststellingen over budgetneutraliteit drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur 2016*.

Tabel 5 Verschil omzet 2016 t.o.v. 2015

<i>Watermaatschappij</i>	% verschil Omzet 2016 t.o.v. omzet 2015 vóór verwerking vastgestelde afwijking
<i>AGSO Knokke-Heist</i>	-4,60%
<i>Pidpa</i>	-0,64%
<i>TMVW Farys</i>	-0,12%
<i>VIVAQUA</i>	-20,89%
<i>IWVA</i>	1,61%
<i>De Watergroep</i>	1,01%
<i>water-link</i>	1,92%
<i>IWVB⁶</i>	-
<i>VLAANDEREN</i>	0,39%

3.1.2 Aanpasbaarheid van inkomsten

Wanneer de inkomsten onvoldoende zouden blijken, kan een aanpassing soelaas brengen. De mate waarin deze aanpassing mogelijk is kan eveneens een invloed hebben op de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen. De invoering van een uniforme tariefstructuur verhindert op een aantal vlakken de aanpasbaarheid, zeker op niveau van de watermaatschappij. De wijze van aanrekening ligt immers vast voor alle watermaatschappijen. Gelijktijdig met de invoering van de uniforme tariefstructuur werd echter ook een nieuwe tariefreguleringsmethode vastgelegd voor die onderdelen die wel aanpasbaar zijn, namelijk de hoogte van de maximumtarieven van de variabele prijs, capaciteitsvergoeding en eenmalige vergoedingen.

De uniforme tariefstructuur verminderde de vrijheden die de watermaatschappijen hadden in de doorrekeningswijze van hun kosten. Met de uniforme tariefstructuur is de aanrekening en de omvang van het vastrecht verankerd in de regelgeving. In vergelijking met de vaste vergoeding voorafgaand aan de uniforme tariefstructuur zijn de inkomsten uit het vastrecht bij de meeste maatschappijen lager. Voorheen kon de watermaatschappij zelf de hoogte van het vastrecht bepalen en op die manier meer zelf binnen redelijke grenzen de vaste inkomsten per wooneenheid of abonnee verzekeren⁷. Dat is niet langer het geval, wat in zekere zin een daling van de inkomenszekerheid inhoudt. Het feit dat het vastrecht, verankerd in de regelgeving, niet geïndexeerd wordt, maar de grondslag van de maximumtarieven (Td) wel, zorgt er bovendien voor dat het aandeel van inkomsten uit vastrecht ten opzichte van deze uit de variabele prijs nog afneemt.

De sociale correctie lag al in 2015 vast in de regelgeving en dat is nu nog steeds het geval. De aanpasbaarheid ervan is de bevoegdheid van de wetgever gebleven.

⁶ Voor IWVB kon geen vergelijking gemaakt worden.

⁷ Mits goedkeuring van de maximumprijzen door de federale minister van Economie

De nieuwe tariefregulering bepaalt dat de tarieven enkel nog wijzigen op 1 januari. Tot 2016 was het mogelijk op elk tijdstip aanpassingen van tarieven in te laten gaan. Waar deze bepaling meer duidelijkheid en voorspelbaarheid geeft aan de abonnee, verlaagt ze de aanpasbaarheid van de inkomsten voor de watermaatschappij.

Waar bovenstaande maatregelen in zekere zin een vermindering van de inkomenszekerheid teweeg brachten door de beperking van de vrijheden van doorrekening, voorziet de nieuwe tariefregulering in een sterk tegengewicht dat toelaat om de tarieven aan te passen met volledige dekking van de redelijke kosten door middel van een transparante en objectieve methode. De tarieven voor de variabele prijs, de capaciteitsvergoeding en de eenmalige tarieven worden allen bepaald via deze tariefregulering.

In de huidige tariefregulering dient iedere watermaatschappij een tariefplan in bij de WaterRegulator dat de tarieven zal vastleggen voor de komende 6 jaar. Het tariefplan bevat naast historische gegevens de prognoses voor een zeer uitgebreid palet aan variabelen, gerelateerd aan de tariefbepalende parameters. Op basis daarvan worden de maximumtarieven voor de variabele prijs van de drinkwatercomponent vastgelegd. Voor de capaciteitsvergoedingen en de eenmalige tarieven bezorgt de watermaatschappij in het tariefplan eveneens een verantwoorde onderbouwing. Dit houdt in dat de watermaatschappij reeds bij de opmaak van het tariefplan een grote controle heeft over de bepaling van de noodzakelijke inkomsten. Eenmaal in voege kan, ingeval er een grote afwijking wordt vastgesteld ten opzichte van de budgettering (de materialiteitstoets), de watermaatschappij de tarieven aanpassen door de goedkeuring van een nieuw tariefplan waarin de afwijking bijgestuurd wordt. Daarbij kan ook rekening gehouden worden met de reeds gederfde inkomsten, in zoverre deze niet te wijten waren aan het beleid van de watermaatschappij zelf. Indien de watermaatschappij hiertoe zelf het initiatief niet neemt, heeft de WaterRegulator de mogelijkheid om vanaf halverwege de tarifaire periode bij te sturen en bijkomende eisen te stellen. De tekorten die zouden kunnen voorkomen uit het wijzigen van parameters van de tariefstructuur kunnen op deze wijze volledig verrekend worden in aangepaste tarieven, wat een hoge garantie biedt voor de inkomenszekerheid.

Daarbovenop werd een automatische indexering voorzien van de grondslag voor het maximumtarief (Td), waardoor de tarieven niet achterlopen op de levensduurte.

3.1.3 Voorspelbaarheid en veranderlijkheid van de bepalende parameters

Het goed inschatten van de evolutie van de parameters van de tariefstructuur bepalend voor de hoogte van het basis en comforttarief bij het vastleggen van een tariefplan door de watermaatschappij is essentieel. Een goede inschatting ervan garandeert immers de dekking van de in het plan verantwoorde kosten gedurende de tarifaire periode en rechtszekerheid voor de watermaatschappij zelf en de abonnees.

De bepalende parameters zijn onder andere :

- de evolutie van het verbruik : door gedragswijzigingen bij klanten / economische en klimatologische veranderingen;
- het aantal wooneenheden : zonder gedomicilieerden, met gedomicilieerden zonder sociaal tarief, met gedomicilieerden met sociaal tarief;
- het aantal watermeters waarvoor afzonderlijk vastrecht aangerekend zal worden;

[illegible]

- de verdeling van het geraamde te factureren waterverbruik: over huishoudelijke en niet-huishoudelijke abonnees, over basis en comfortverbruik met en zonder sociaal tarief, met afwijkend tarief (> 500 m³ niet-huishoudens).

Of de watermaatschappijen de evolutie van deze parameters goed kunnen inschatten, kunnen we momenteel nog niet evalueren. Het eerste tariefplan van elke watermaatschappij startte vanaf 2017. Er zijn momenteel (eind 2018) nog onvoldoende gevalideerde cijfers voorhanden om onderbouwde uitspraken over de raming van de tariefbepalende parameters te doen.

3.2 Bovengemeentelijke sanering

Het drinkwaterdecreet stelt dat de bijdrage voor de sanering op bovengemeentelijk vlak bestemd is voor de financiering van de bovengemeentelijke saneringsverplichting. Anders geformuleerd: de bovengemeentelijke bijdrage dient om de facturen voor de bovengemeentelijke sanering door de nv Aquafin te betalen.

Verder stelt het decreet ook dat de watermaatschappijen het tarief voor de berekening van de variabele prijs bepalen rekening houdende met de volgende elementen:

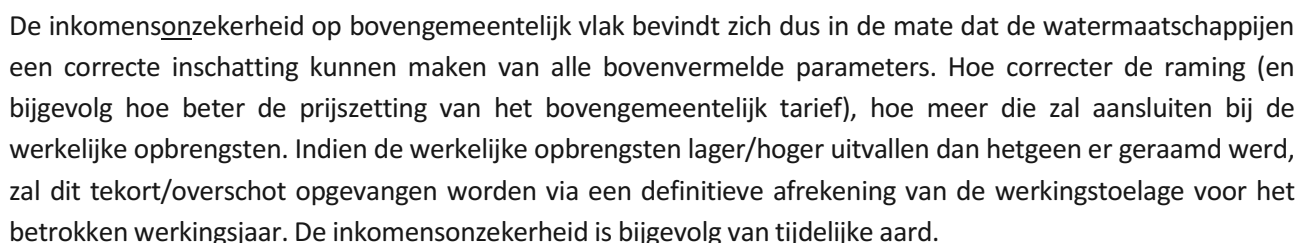
- de vervuiling die de abonnee veroorzaakt, conform het 'de vervuiler betaalt'- beginsel;
- de collectieve respectievelijk individuele saneringskosten per m³ water;
- een aandeel van de niet-inbare bijdragen;
- een aandeel voor de opgelegde vrijstellingen of sociale correcties en de openbare dienstverplichtingen;
- de door de gemeente of het Vlaamse Gewest toegekende tegemoetkoming in de financiering;
- het aandeel van de kosten, veroorzaakt door het lozen van water dat niet afkomstig is van een openbaar waterdistributienetwerk;
- het aandeel van de inkomsten van het vastrecht voor de gemeentelijke of de bovengemeentelijke bijdrage.

De VMM houdt toezicht op de tariefbepaling.

In het kader van het algemeen belang kent het Vlaamse Gewest een algemene werkingstoelage toe aan de watermaatschappijen. De uitgekeerde werkingstoelage moet eveneens worden aangewend voor de invulling van de bovengemeentelijke saneringsverplichting. Figuur 1 illustreert de financiële stromen op bovengemeentelijk vlak.

Financiële stromen bovengemeentelijke sanering 2017

De onderstaande tabel geeft weer hoe dicht de geraamde opbrengsten aansloten bij de werkelijke opbrengsten sinds 2015.

Tabel 6 Vergelijking van de geraamde opbrengsten met de werkelijke opbrengsten

Jaar	Geraamde opbrengsten (in €)	In %	Werkelijke opbrengsten (in €)	In %
2015	308.307.566	100	300.529.160	102,5
2016	314.636.796	100	310.653.255	98,7
2017	320.223.193	100	316.450.708	96,3
2018	328.734.591	100	Nog niet beschikbaar	/

De geraamde opbrengsten volgen uit onder andere de parameters die in onderstaande tabel opgenomen zijn. In deze bedragen zijn geen grote wijzigingen opgenomen.

Tabel 7 Evolutie tariefbepalende parameters (werkelijke aantallen)

Parameter	2015	2016	2017
Te verwerken vuilvracht (grootverbruikers heffingsplichtig)	1.442.026	1.370.622	1.410.859
Aangerekend verbruik	343.367.003	339.352.606	337.277.452
Aantal abonnees (drinkwater)	2.778.240	2.845.865	2.914.705
Aantal sociale correcties en compensaties	221.883	253.153	226.870
Aantal ecologische vrijstellingen en compensaties	2.737	3.115	5.254

Ook kunnen we op basis van de algemene tendensen rond inwonersaantal, wooneenheden, risico op armoede,... een zicht krijgen op de stabiliteit van deze cijfers.

Zo zijn volgens STATBEL (statistieken over België) in Vlaanderen het aantal woningen gestegen met 24,7% sinds 1995 en de gebouwen met 14,3%. Dit is respectievelijk gemiddeld 1,07% en 0,62% per jaar. De bevolking groeide in Vlaanderen gestaag en stabiel verder van 6,162 miljoen in 2008 naar 6,553 miljoen in 2018 of gemiddeld 39.100 per jaar. Het risico op armoede of sociale uitsluiting steeg in België van 14,7% in 2008 tot 15,9% in 2017 of gemiddeld 0,13% op jaarbasis.

De studie kostentoerekening sanering⁸ toont aan dat de invoering van het vastrecht er voor gezorgd heeft dat de opbrengsten minder gevoelig zijn geworden aan de wijzigingen in het waterverbruik. De drijvers van de opbrengsten sluiten daardoor beter aan bij de kostendrijvers. Weliswaar beperkt gezien het aandeel van de vaste bijdrage in de directe opbrengsten beperkt is en bijkomend verzwakt wordt door de korting per gedomicilieerde op het vastrecht.

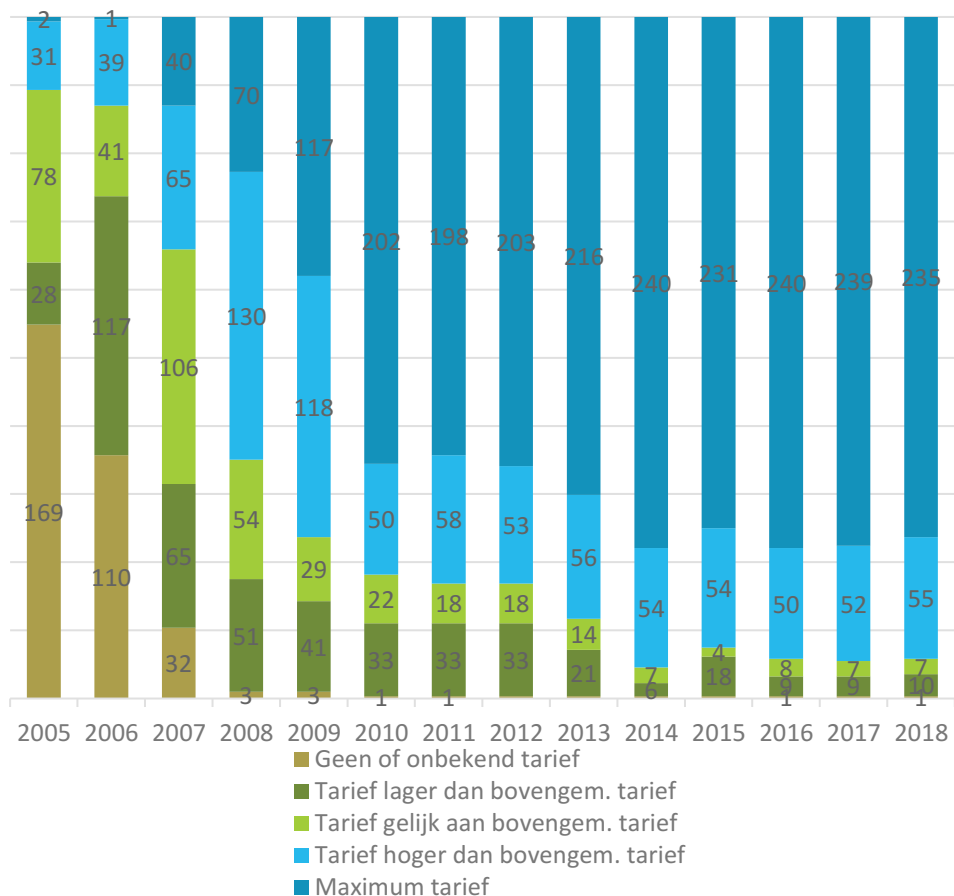
⁸ Onderzoek naar de impact van wijzigingen in de tariefstructuur van de waterfactuur op de kostentoerekening van de publieke inzameling en zuivering van afval- en regenwater (studie uitgevoerd door VITO in 2018)

Dit laat vermoeden dat de tariefbepalende parameters vrij stabiel evolueren over de jaren heen, wat een correcte raming ten goede komt.

3.3 Gemeentelijke sanering

Volgens het drinkwaterdecreet moeten de tarieven van de gemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding in functie van de kosten bepaald worden en zijn deze inkomsten bestemd voor de financiering van de gemeentelijke saneringsverplichting. Het gemeentelijk tarief is begrensd op 1,4 (collectieve sanering) of 2,4 (individuele sanering) keer het bovengemeentelijk tarief. Onderstaande figuur illustreert per jaar, in hoeveel gemeenten het maximum tarief werd toegepast.

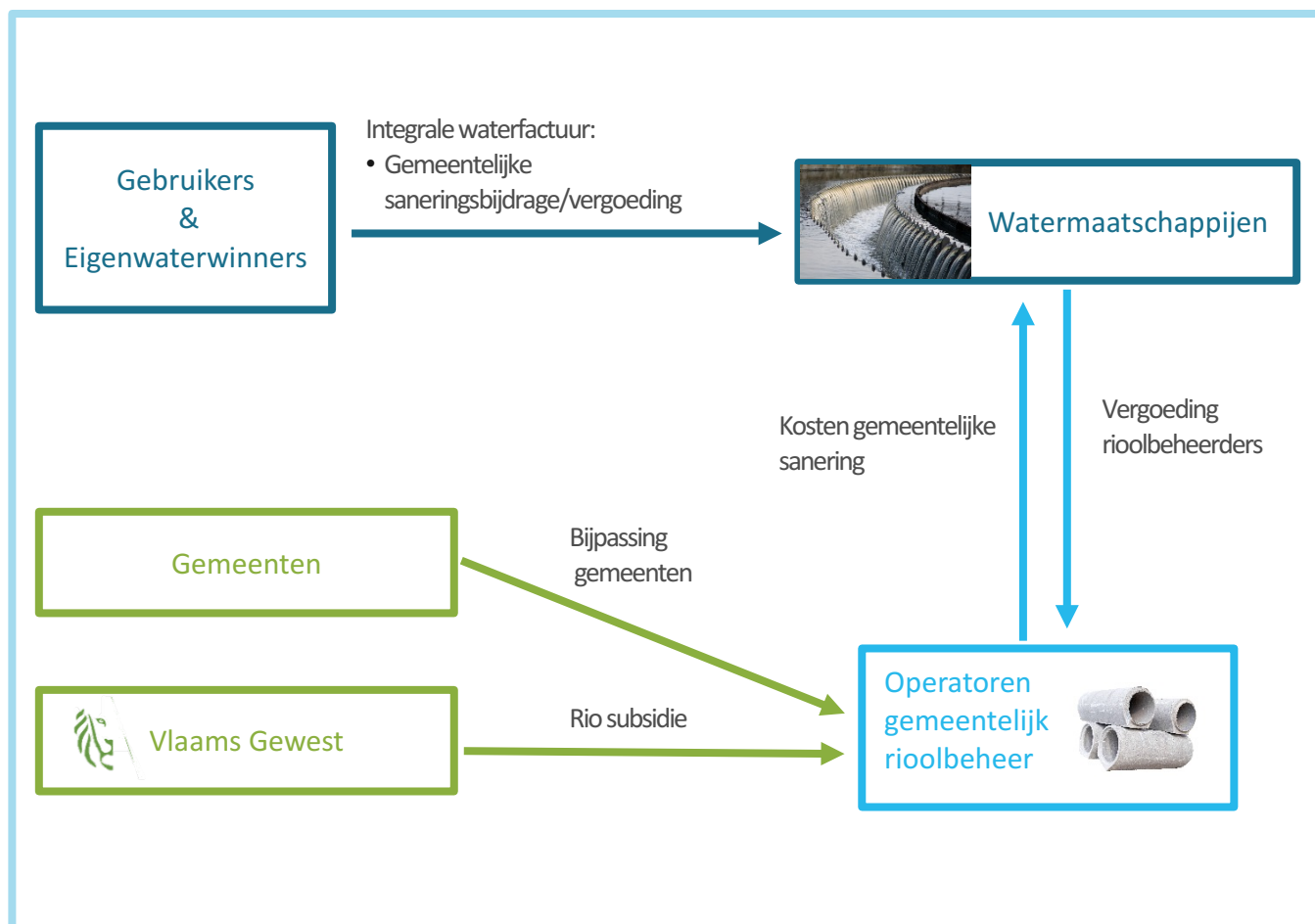
Figuur 2 Evolutie toegepaste gemeentelijke tarieven t.o.v. het bovengemeentelijk tarief

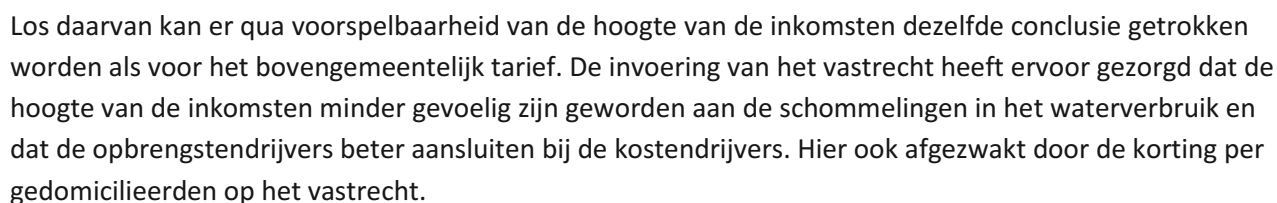
Ook voor de gemeentelijke sanering voorziet het Vlaamse gewest jaarlijks een subsidiebudget voor de ondersteuning van de gemeentelijke rioolbeheerders in het aanleggen van rioleringsinfrastructuur (zie figuur 2). Gezien de subsidieaanvragen elk jaar het subsidiebudget overschrijden, kunnen niet alle projecten gesubsidieerd worden. Als ze gesubsidieerd worden, is dat sinds 2018 ook niet meer voor 100%, maar voor 75% en dit enkel voor de rioleringswerken. Een groot deel van de projecten en het wegherstel in oorspronkelijke staat dient dus met de gemeentelijke saneringsbijdragen gefinancierd te worden. Bijgevolg hangt de inkomenszekerheid meer af van de directe financiering of anders gezegd van de opbrengsten die voortvloeien uit de aangerekende gemeentelijke bijdragen.

Figuur 3 Financiële stromen gemeentelijke sanering

Financiële stromen gemeentelijke sanering 2017

Figuur 4 Kostendekkingsgraad in ruime zin tussen 2012 en 2016

4 CONCLUSIE

De uniforme tariefstructuur wijzigt een aantal parameters die de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen bepalen. Bovenstaande analyse gaat na wat er wijzigde en tracht een antwoord te formuleren op volgende onderzoeksvragen:

1. Wat zijn de effecten van de nieuwe tariefstructuur en flankerende sociale maatregelen op de inkomenszekerheid voor de watermaatschappijen?
2. Hoe robuust is de inkomenszekerheid? Hoe voorspelbaar zijn de tariefbepalende parameters van de tariefstructuur ?

Drinkwatercomponent

De nieuwe tariefstructuur schakelt de wijze van aanrekening gelijk over Vlaanderen en breidt de sociale correctie uit, waardoor er voor elke watermaatschappij minder vrijheid is in de verdeling van de inkomsten over haar abonnees . De nieuwe tariefregulering voor de drinkwatercomponent, die ook in 2016 werd ingevoerd, verhoogt de inkomenszekerheid door het planmatig vastleggen van de tarieven, rekening houdend met verwachte evoluties van tariefstructuurparameters. Bovendien is in de tariefreguleringsmethode een oplossing voorzien voor het geval dat de verwachtingen sterk zouden afwijken van de reële evoluties.

Op het niveau van de globale inkomsten blijken de watermaatschappijen een goede inschatting gemaakt te hebben van de inkomsten uit de tariefbepalende parameters voor 2016 ten opzichte van 2015. Op niveau van de parameters zelf zijn te weinig gegevens voorhanden om een uitspraak te kunnen doen. De kwaliteit van de voorspellingen vormen een deel van de opvolging bij het tariefplan binnen de nieuwe tariefregulering. Algemeen kan wel al gesteld worden dat de inkomenszekerheid voor de watermaatschappij op basis van het totaal aan inkomsten niet in het gedrang gekomen is bij de invoering van de nieuwe tariefstructuur. De regulering van deze totaliteit zit immers vervat in de eveneens vanaf 2016 ingevoerde tariefreguleringsmethode.

De WaterRegulator is van oordeel dat er, gegeven de nieuwe tariefreguleringsmethode en de tot nog toe gemaakte inschattingen voor de tariefzetting, geen reden is om aan te nemen dat de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen verminderd is na de invoering van de nieuwe tariefstructuur.

Saneringscomponenten

De invoering van de nieuwe tariefstructuur, hoofdzakelijk het vastrecht, heeft ervoor gezorgd dat de opbrengsten minder gevoelig zijn geworden aan de wijzigingen in het waterverbruik. De opbrengstendrijvers sluiten beter aan bij de kostendrijvers, zowel op bovengemeentelijk als op gemeentelijk vlak.

De werkingstoelagen en rioleringsubsidies van het Vlaams gewest, het feit dat de vraag naar water vrij inelastisch is⁹, de betere aansluiting van opbrengstendrijvers en kostendrijvers, de afstemming van de kosten en uitgaven op de opbrengsten en inkomsten op gemeentelijk vlak, maken zowel voor de bovengemeentelijke als gemeentelijke sanering de inkomenszekerheid vrij robuust.

⁹ Prijselasticiteit van de vraag naar leidingwater in Vlaanderen (Studie uitgevoerd door SEOR in 2017-2018)

